

Ingrid Brocková

INOVATÍVNA KOORDINÁCIA NA ÚROVNI KRAJÍN G 20

Abstract: *The decisions taken by the G20 summits have been crucial in steering the global economy through the global financial and economic crisis. During the recent years, the G20 has acted firmly and decisively with a sense of urgency and common purpose and has managed to renew the collective G20 spirit. The global objective has been to restore global confidence, support sustainable growth and job creation, and maintain financial stability. Recently, G20 launched two initiatives which would bring the substantive systemic change into tax and trade policy. The new initiative of the OECD carried out for the G20 countries – BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) sets the new standard for automatic tax information, which is expected to become operational in 2014. The ambition is to create a set of tax rules that are fair and equipped for the modern economy. The goal is to have a competitive tax system that supports investment, jobs and growth. The G20 endorses the Action Plan prepared by the OECD, which includes measures such as forcing companies to pay tax where the sales are made and encouraging more transparency about their tax arrangements.*

Global Value Chains have become a dominant feature of the world economy, involving countries at all levels of development. The production of goods and services is increasingly carried out wherever the necessary skills and materials are available at competitive costs and quality. This growing fragmentation of production across the borders has important implications for trade and investment patterns and policies and offers new prospects for growth, development and jobs. Both in terms of analytical substance and in terms of the knowledge sharing among the G20 the progress has been achieved in cooperation with the OECD, WTO and UNCTAD. Over the past years they have worked closely to develop a trade in value-added database, which is the first step in integrating trade measured in value added terms into the international statistical system with providing the evidence-base analysis.

Keywords: *G20, inclusive economic growth, tax evasion, profit shifting, global value chains, trade in value added database, transparency*

JEL: F 43, H 26

Úvod

Hlavnou témou posledných rokov vo vývoji globálnej ekonomiky je prevencia krízy, riešenie mnohých *ad hoc* situácií (Cyprus, eurozóna, menová vojna, a i.) a snaha o uchopenie témy, ktorá pomôže riešiť väčšinu problémov, a tou je zabezpečenie hospodárskeho rastu a vytváranie pracovných príležitostí. Stav globálnej ekonomiky zostáva naďalej zraniteľný. Úloha skupiny G 20, ktorá bola posilnená, resp. revitalizovaná vznikom globálnej finančnej a hospodárskej krízy, je stále nezastupiteľná. G 20 sa stala prienikom iniciatív vlád jednotlivých krajín a medzinárodných inštitúcií v sektorových politikách, pretože charakter ekonomických problémov si vyžaduje koordináciu na globálnej úrovni. Konkrétne, v krajinách BRICS prudko poklesol hospodársky rast, čo si bude vyžadovať realizáciu reformných opatrení, ktoré tieto krajiny dosiaľ odkladali.

Kľúčovými témami činnosti skupiny G 20 zostáva globálna ekonomická obnova, vyvážený globálny rast, posilnenie medzinárodného systému regulácie finančných trhov, modernizácia medzinárodných finančných inštitúcií, globálna finančná záchranná sieť, rozvojové otázky, zamestnanosť a sociálna ochrana, boj s korupciou, ako aj prepojenie obchodu s vytváraním pracovných miest. Skupina G 20 má záujem na zlepšení fungovania energetických trhov, riešení problematiky daňových rajov, cien potravín a poľnohospodárskej výroby. Za ostatné obdobie predstavila skupina G 20 dve iniciatívy, ktoré prinášajú v daňovej a obchodnej politike výrazné systémové zmeny.

Ministri financií G 20 na svojom zasadnutí v Moskve (júl 2013) potvrdili „*zmenu v prístupe*“ a dávajú prioritný dôraz na vytváranie podmienok na zabezpečovanie rastu pred politikou šetrenia. Zvolený postup tak potvrdzuje opozíciu USA, zohľadňujúc obavy zo slabého a nevyváženého oživovania svetovej ekonomiky. Ministri financií a guvernéri centrálnych bánk skupiny G 20 potvrdili, že krátkodobou prioritou sa stáva hospodársky rast a vytváranie zamestnanosti. Výstup G 20 tak predstavuje odklon od predchádzajúcich G 20 záverov, ktoré dávali do popredia konsolidáciu národných rozpočtov, a potvrdzuje tak zmenu názorov v Európe. Nemecko presadzovalo na G 20 prijatie konkrétnych, nie ľahkých cieľov na redukciu národných dlhov po roku 2016, kedy vyprší súčasná dohoda G 20 krajín. Tentokrát však Nemecko nezískalo potrebnú podporu svojmu návrhu. Predstavitelia USA označili výstup skupiny G 20 ako rozhodné momentum v dlhodobom boji rozdielných názorov na riešenie aktuálnych problémov globálnej ekonomiky (rast verzus konsolidácia dlhov a deficitov). Nemecko presadzovalo cestu zdefinovania strednodobých cieľov po roku 2016 na povzbudenie udržateľného rastu, nefinancovaného zadlžovaním, a plánuje to presadzovať i v budúcnosti.

Aktuálne otázky vývoja globálnej ekonomiky

Prognózy ekonomického vývoja globálnej ekonomiky mali byť optimistickejšie [5], situácia však zostáva naďalej zraniteľná a globálna ekonomika má nasledujúce výzvy [12].

1. Rýchlosť oživenia je v medzinárodnom porovnaní veľmi nízka. 17 štvrt'rokov od vypuknutia krízy, výpadok výstupu v OECD ekonomikách je 6 % v porovnaní s 3 % počas druhého ropného šoku. Oživiť ekonomiku netrvalo dlhšie ako 15 štvrt'rokov po prvom ropnom šoku.
2. Nové riziká sa ukazujú vo finančnej sfére:
 - i) Finančné trhy vykazujú nové nerovnováhy súvisiace s motiváciou podnikov požičovať si lacno a neinvestovať. To môže spôsobiť straty v budúcnosti. Trhy predpokladajú, že centrálné banky budú schopné dobre zvládnuť proces výstupu z nekonvenčných politík (politiky kvantitatívneho uvoľňovania), čo nemusí byť pravda. Môže tak vzniknúť nová kríza.
 - ii) Veľkou otázkou zostáva, či centrálné banky budú mať kapacitu zvládnuť tento proces hladko. Pravidlá Basel III odpovedajú na mnohé aktuálne problémy, špeciálne nedostatočnú kapitalizáciu, ale veľa zostáva v tejto oblasti nevyriešené, ako napríklad modifikácia motivácie rizika a dostatočnej kapitalizácie. To sa môže vyriešiť len efektívnym oddelením bankových aktivít. V mnohých krajinách G 20 bol zaznamenaný pokrok.
 - iii) Niektoré z vynárajúcich sa (*emerging*) ekonomik ukazujú známky prehriatia. To neznamená, že agresívna monetárna ekonomika by mala byť potlačená, ale s ohľadom na súčasnú situáciu je potrebná opatrnosť.
3. Naliehavé je riešenie sociálnej situácie. Popri vysokej úrovni nezamestnanosti v mnohých ekonomikách G 20 je obava z trendu nárastu nerovností. Pred krízou nerovnosť v niektorých krajinách G 20 vzrástla, avšak za posledné tri roky vzrástla viac ako za posledných 12 rokov. Prispela k tomu vysoká miera nezamestnanosti, zredukovaná distribučná kapacita daňových a sociálnych systémov, ako aj nekompletná sieť sociálnej bezpečnosti vo vynárajúcich sa ekonomikách s vysokou chudobou. Riešením by mohli byť štrukturálne reformy, ako napríklad i) reformy pracovného trhu vrátane zlepšenia zamestnanosti občanov investovaním do rozvoja ich zručností a školení; ii) reformy daňového systému; iii) reformy verejného sektora a jeho služieb – zmeny systému zdravotníctva a školstva sú kľúčové. Zameranie na štrukturálne reformy je nemenej dôležité ako dôraz na fiškálnu a monetárnu politiku. Len kombinácia týchto troch nástrojov môže pomôcť budovaniu produktívnejších a inkluzívnejších ekonomik.

Globálna ekonomika zostáva v zraniteľnom stave. Verejné zdroje sú v mnohých krajinách obmedzené, zatiaľ čo možnosti fiškálnej a monetárnej politiky sú prakticky vyčerpané. Možnosť návratu na trajektóriu hospodárskeho rastu spočíva evidentne v privátnom sektore, oživenie ktorého si vyžaduje politiky zacielené na zlepšenie rámcových podmienok na otvorený a konkurencieschopný trh.

Pretrvávajúca globálna kríza poukazuje na systémovú komplexnosť problémov. Prestáva platiť základný predpoklad paradigmy politík, že ekonomická, sociálna a environmentálna dimenzia posúvajú dopredu spolu. Pochopiteľne, hospodársky rast je základom dosiahnutia sociálnych a environmentálnych cieľov, ale môže byť s týmito cieľmi aj v konflikte. Strategické prístupy k riadeniu a nové analytické

nástroje by mohli pomôcť pri zedefinovaní kompromisov a potrebnej synergie. Všetci hlavní aktéri svetovej ekonomiky hľadajú odpovede na tie isté problémy: ako sa vrátiť späť na trajektóriu udržateľného hospodárskeho rastu založeného na komplexnej rovnováhe medzi rastom, sociálnou kohéziou a environmentálnou udržateľnosťou. Skutočnosťou je, že pre tvorbu politík neexistujú kredibilné teoretické alebo ideologické návody.

Medzinárodná komunita čelí dvom hlavným výzvam: *bezpečnosti* (v širšom ponímaní ako napr. energetickej, potravinovej a i.) a *progresu*. Obe sú prepojené, pretože v dlhodobej perspektíve je odpoveďou inkluzívny progres chudobných, ako aj bohatých krajín. Navyše, v súčasnosti dôvera verejnosti v realizáciu akéhokoľvek progresu v kontexte krízy výrazne klesla. Výzvou je redefinícia termínu „progres“ reflektujúcu realitu, že hospodársky rast je *sine qua non*. Novým prístupom by mohlo byť formulovanie politík pre lepší a kvalitnejší život, metodika merania kvality života, posun za rámec merania len HDP.

Situácia v krajinách BRICS

Po mnohých rokoch ekonomickej expanzie a dobrých ekonomických výsledkov v krajinách BRICS (Brazília, Ruská federácia, India, Čína, Južná Afrika) hospodársky rast prudko poklesol a takisto sa im zhoršila bilancia bežného účtu [1]. Prekvapením nie je, že k tomu došlo, ale že dobré výsledky vykazovali pomerne dlho. V období od roku 2000 do roku 2008 svet prešiel najväčšou expanziou na trhu komodít a rastu pôžičiek za ostatné časy. Krajiny BRICS dokázali vyťažiť z danej situácie až príliš veľa. Ich rozkvet bol totiž predĺžený vďaka politike kvantitatívneho uvoľňovania v rozvinutých ekonomikách, čo podporovalo ich lacné financovanie. Krajiny BRICS neboli nútené robiť ťažké rozhodnutia. V súčasnosti to však vyzerá tak, že pre potrebné zmeny v týchto krajinách nie je vôľa, alebo jednoducho nevedia ako ich urobiť. Brazília a Ruská federácia sú už zasiahnuté poklesom cien komodít, ktorý by mal pokračovať aj počas nasledujúcich rokov. Tieto dve krajiny sa môžu stať obeťou aj poklesu reálnych príjmov. Posledný výskum upozorňuje na to, že tieto krajiny čelia prudkému poklesu hospodárskeho rastu, HDP na obyvateľa je na úrovni približne 15 000 USD.

Zatiaľ čo krajiny BRICS akumulovali pomerne vysoké rezervy zahraničnej meny, dobré roky nevyužili na zlepšenie stavu svojich ekonomík (napr. Čína a jej bankový sektor, India – inflácia, deficit verejných financií a verejný dlh sú príliš vysoké). Všetky krajiny majú pomerne vysokú mieru korupcie a slabé podnikateľské prostredie. V každoročnom prieskume Svetovej banky *Doing Business* [16] (185 krajín hodnotených z hľadiska regulačného rámca podnikania) Čína obsadila 91. miesto, Ruská federácia 112., Brazília 130. a India 132. miesto. Ruská federácia si napríklad dala interný dlhodobý cieľ zlepšiť svoje postavenie o 100 priečok, progres je však veľmi pomalý.

Všetky krajiny BRICS majú silný štátny sektor a sú relatívne protekcionistické. V dôsledku ich nedávnych dobrých ekonomických výsledkov a západnej finančnej

krízy ich vedenie vidí riešenie v štátnom kapitalizme, a privátne podniky a voľný trh vníma ako problém. Špeciálne administratíva v Brazílii a v Ruskej federácii volá po silnejšej úlohe štátu, hoci ich skorumpovaný štát je jedným z ich najväčších problémov. A aj keby bola snaha redukcie úlohy štátu, veľké štátne spoločnosti dominujú v energetickom a bankovom systéme, ako aj v doprave. V dôsledku vývoja v krajinách BRICS západ potlačil úlohu WTO a preferuje regionálne obchodné dohody, ako sú iniciatívy *Transatlantic Trade and Investment Partnership*, *Trans-Pacific Partnership*, v ktorom sú zaangažované všetky krajiny v Pacifickej oblasti (okrem Číny).

Priority predsedníctva Ruskej federácie (2013)

Základnou ambíciou Ruskej federácie v čase predsedníctva skupiny G 20 [10] bolo zlepšenie vyhliadok na zabezpečenie vyváženého a udržateľného hospodárskeho rastu, čo si vyžaduje zlepšenie všetkých sektorových politík, ktorým sa skupina G 20 venuje (predovšetkým obchod, investície, zamestnanosť, boj proti korupcii a rozvoj). Ruská federácia vníma previazanosť tém v troch pilieroch: i) rast prostredníctvom kvalitných pracovných príležitostí a investícií; ii) rast prostredníctvom budovania dôvery a transparentnosti; iii) rast prostredníctvom efektívnej regulácie. Tieto tri priority predsedníctva Ruskej federácie tvorili základný rámec diskusií v ôsmich sektorových oblastiach, ako sú: i) rámec pre silný, udržateľný a vyvážený hospodársky rast a financovanie investícií; ii) zamestnanosť a vytváranie pracovných príležitostí; iii) reforma medzinárodnej finančnej architektúry; iv) posilnenie finančnej regulácie; v) energetická udržateľnosť; vi) rozvoj pre všetkých; vii) posilňovanie multilaterálneho obchodu; viii) boj proti korupcii.

Ruská federácia zohľadňujúc súčasné výzvy otvorila aj dve nové relevantné témy – financovanie investícií a udržateľnosť pôžičiek zo strany jednotlivých vlád a udržateľnosť verejného dlhu. Financovanie investícií¹ je základným predpokladom hospodárskeho rastu a principiálny faktor vytvárania pracovných príležitostí. Za posledné roky v dôsledku globálnej finančnej a hospodárskej krízy úroveň viacerých možných zdrojov a nástrojov investícií signifikantne poklesla, najmä v rozvojových krajinách. G 20 má ambíciu vytvoriť inkluzívnejšie prostredie na financovanie investícií, najmä dlhodobých. Ruská federácia sa zameriavala aj na efektívnosť financovania investícií.

Task Force G 20 zameraná na zamestnanosť sa sústreďuje na tri okruhy otázok: i) vytváranie pracovných príležitostí prostredníctvom kredibilnej monetárnej a fiškálnej politiky, štrukturálnych politík posilňujúcich hospodársky rast a podporu malých podnikov; ii) aktivácia práce pre zraniteľné skupiny obyvateľstva; iii) monitoring vývoja pracovných trhov a progres v realizácii záväzkov G 20. Task Force bola vytvorená v roku 2011, kedy sa mala prioritne zamerať na riešenie problémov neza-

¹ Pracovná skupina (PS) Financovanie investícií bola zriadená na zasadnutí ministrov financií a guvernérov centrálnych bánk v Moskve (15. – 16. február 2013). Práca PS je zameraná na úlohu verejno-súkromných partnerstiev (PPPs), ako aj netradičné zdroje dlhodobého financovania, rokuje aj o dôsledkoch zmien regulačného rámca na financovanie investícií, o kapacite bankového sektora a jeho bariérach, úlohe multilaterálnych a národných rozvojových bánk, medzinárodných rezervách a i.

mestnanosti mladých ľudí. Stala sa platformou na identifikáciu a výmenu dobrých skúseností a praktík, ako aj inšpiráciu pre tvorbu vhodných politík. Prvé zasadnutie revitalizovanej Task Force sa uskutočnilo 21. – 22. februára 2013 v Moskve. Činnosť Task Force sa obohatila o dialóg so sociálnymi partnermi, dimenziu nazerania na problém nezamestnanosti prostredníctvom dopytu po pracovných príležitostiach, investície do kvalitnej pracovnej sily.

Inovatívne systémové prístupy v skupine G 20

Daňová oblasť

OECD na základe požiadavky zoskupenia G 8 vypracovala akčný plán boja proti erózii dane a transferu zisku, tzv. BEPS iniciatívu, ktorá potvrdzuje, že existujúci medzinárodný daňový systém zlyháva tak v bohatých, ako aj v chudobných krajinách. Toto je prakticky zrejmé konštatovanie. OECD z toho dôvodu identifikuje 15 oblastí, krokov v akčnom pláne [8], ktoré by mali smerovať k vybudovaniu dôvery a spravodlivosti v systéme. Principiálne sa schéma týka najproblémovejších oblastí a plne ju podporili ministri financií G 20 (Moskva, júl 2013). Plán by mali realizovať všetky ekonomiky G 20. Hlavným cieľom je, aby firmy a nadnárodné spoločnosti platili dane tam, kde bola hodnota výrobku alebo služby vytvorené, čím by sa zabráňovalo transferom zisku. Podľa plánu by mali nadnárodné spoločnosti zverejňovať ich rôzne náklady vo všetkých OECD krajinách vrátane rozličných výdavkov (napríklad licencie, úrokové miery, administratívne poplatky a mzdy). Zavedené pravidlá by mali byť omnoho prísnejšie ako doterajšia prax. OECD navrhuje zaviesť predovšetkým:

- medzinárodnú definíciu kompetencie jednotlivých krajín determinovať numericke zdáňovanie prispievajúcich firiem tak, aby vedeli, ktorý sektor ich aktivít sa zdaňuje;
- zakázať preferenčné zmluvy, ktoré vytvárajú zóny dvojitého nezdaňovania;
- pripraviť legislatívu zabráňujúcu transfer zisku spoločností do krajín s nízkym zdaňovaním;
- vytvoriť globálny mechanizmus umožňujúci skontrolovať, či každá firma platí dane v jednom alebo v druhom štáte.

OECD BEPS iniciatíva bude oprávnené prijatá širšou ekonomickou komunitou pozitívne, aj keď otvára citlivé otázky, ako napríklad pomôcť krajinám vyzbierať viac daňových príjmov od veľkých nadnárodných spoločností, ale aj fyzických osôb. Zatiaľ čo sa správne zameriava na daňové zmluvy, dodržiavanie daňovej politiky, celkovú daňovú politiku a iné s cieľom zlepšiť neefektívny globálny daňový systém, časti plánu nemusia byť spravodlivé ku všetkým a nemusia riešiť všetky reálne problémy. Napríklad, OECD odporúča multilaterálnu dohodu zacielenú na zabránenie daňovým únikom, ktorá ale zároveň môže poškodiť malým ekonomikám využívajúcim nízke daňové zaťaženie na prilákanie investícií z celého sveta. Prístup by nemal

zabraňovať krajinám využívať daňovú politiku ako nástroj na prilákanie investícií, ale mal by zabraňovať pôsobeniu schránkových firiem v krajinách s nízkym daňovým zaťažením. Medzinárodná dohoda by mala zohľadňovať to, že ak firma nevykazuje žiadne reálne podnikateľské aktivity, nemala by profitovať z daňovej úľavy. OECD s najväčšou pravdepodobnosťou bude úspešná len v prípade, ak sa zriadia nástroje na dohľad nad nadnárodnými firmami, lebo ak pravidlá budú postavené na dobrovoľnosti, daňové úniky sa nezmenia a firmy nebudú postihnuté.

Ak sa pozeráme na problém zo širšieho hľadiska, nebolo by múdre tvrdiť, že klesajúci trend v daňových príjmoch je spôsobený len daňovými únikmi veľkých spoločností. Podľa Štatistického úradu USA (2011) daň z právnických osôb predstavovala okolo 2, 4 % HDP. Trend v daniach z príjmov právnických osôb má historicky klesajúcu tendenciu od 50. rokov 20. storočia. Nie je to však problém len USA, ale prakticky vo všetkých krajinách OECD dane z príjmu právnických osôb dosahujú výšku približne 2 – 3 % HDP. V tejto súvislosti neexistuje štatisticky podložené tvrdenie, že by pokles bol spôsobený daňovými únikmi. Aj keby bola schéma OECD plne a úspešne implementovaná, nie je garanciou podstatného zvýšenia daňových príjmov v % k HDP.

Za posledné dekády bol zaznamenaný veľký posun v distribúcii daňového zaťaženia. Napríklad v období od 1. 10. 2010 do 30. 9. 2011 vláda USA vyzbierala 2, 30 triliónov USD na daňových príjmoch, z čoho 47 % boli dane z príjmov fyzických osôb, 36 % sociálne poistenie a len 8 % dane z príjmu právnických osôb a iné dane. Z celkovej distribúcie daní je evidentné, že najväčšie daňové bremeno znášali americké domácnosti. Nie je to tak len v USA; napríklad zaťaženie Európanov je vyššie takmer o 15 %, podobne je to v Ázii. Tento posun v daňovej distribúcii sa udial za posledné dekády, t. j. nie je to nový fenomén. Takže skôr, ako sa budú kritizovať veľké nadnárodné spoločnosti, treba urobiť zmenu v daňových systémoch.

Prirodzene, všetko bude závisieť od evidencie a štatistiky a ich prístupnosti širšej verejnosti. Nateraz je potrebné ešte zadefinovať náležitosti najmä v legislatívnej oblasti – neexistuje právny rámec vynucujúci takúto transparentnosť (stupeň utajovania daňového tajomstva). Zároveň bude záležať na nastavení limitu veľkosti firiem, ktorých sa to bude týkať – nie je zatiaľ zadefinovaný právny rámec vytvárajúci tlak na veľké nadnárodné firmy voči celkovej transparentnosti. Citlivým krokom môže byť stanovenie limitu na určitý objem napríklad predaja. Internetové spoločnosti sú osobitným prípadom. V internetovom svete je výzvou najmä zdaňovanie internetových spoločností, ako sú Google, Amazon, pre ktoré je pomerne ľahký transfer ziskov. Jednou z možností riešenia tohto problému je zdaňovanie týchto spoločností v krajine, v ktorej zákazníci nakupujú ich produkty online (napríklad klik by mohol byť prvým krokom identifikácie, kde by mal byť zisk zdaňovaný). Digitálna ekonomika poskytuje bezhraničné množstvo produktov, často nespádajúcich do daňového režimu niektorej z krajín, a tak vytvárajúcich priestor na nezdaňovanie zisku a možností pre spoločnosti využívajúce transferové oceňovanie.

Cieľom krajín G 20 by malo byť hľadanie ciest na harmonizovanie a zjednodušovanie daňových systémov, keďže mnohé z nich sú extrémne skomplikované, ako aj

na dialóg s veľkými nadnárodnými spoločnosťami o tom, ako by mali platiť svoj diel daní. Svet sa zmenil a bude sa meniť, preto by mali byť dobré daňové systémy prispôsobované novým podmienkam. V dlhodobom časovom rámci budú strácať daňové systémy zamerané len na získavanie peňazí z privátneho sektora. Dobrý daňový systém si vyžaduje kontinuálny dialóg so všetkými zainteresovanými aktérmi.

Ostatné kroky vlády USA, ako aj vlád európskych krajín boli prioritne zamerané na opatrenia smerujúce k zvýšeniu daňového zaťaženia existujúcich daňových poplatníkov. Motivácia a pokušenie nájsť cesty na zvýšenie výberu daní je pochopiteľná, keďže väčšina vlád jednotlivých krajín je pod obrovským tlakom zlepšiť svoju fiškálnu pozíciu. V takom prístupe je však príliš veľké množstvo skrytých a nepriamych daní s negatívnym vplyvom na výšku životného štandardu obyvateľstva. S tým prichádza uvedomenie, že aj keď jednou z ciest znižovania zadlženosti môže byť aj zvyšovanie daňových príjmov, samotné zadlženie nebolo spôsobené daňovými únikmi. Ekonomika je viac ako daňová oblasť, neexistujú perfektné ekonomické alebo daňové systémy, ani nebudú, ale bez rastu budú krajiny naďalej strácať. Zvyšovanie daňového zaťaženia bez poklesu celkových výdavkov na udržateľnú úroveň je veľké riziko. Krajiny G 20 by sa mali zamerať na kolektívne opatrenia akcelerujúce hospodársky rast, ktorý generuje vyššie príjmy.

Globálne hodnotové reťazce

Navzájom výhodné obchodné politiky sú kľúčové pre rýchle oživenie svetového hospodárstva. Odpoveďou je posilnenie multilaterálneho obchodného systému a spolupráce s cieľom nájsť globálne riešenia pre súčasné ekonomické problémy a riziká. Skupina G 20 by mala prispieť k urýchleniu rozvoja multilaterálneho obchodu a investícií ako faktorov a akceleratorov hospodárskeho rastu. Spadajú do toho tri oblasti: i) potlačanie protekcionizmu; ii) posilňovanie a rozvoj multilaterálneho obchodného systému; iii) globálne hodnotové reťazce (GVCs). Hodnotové reťazce sa stali dominantnou témou svetovej ekonomiky, ktorá zahŕňa krajiny na všetkých stupňoch rozvoja. Výroba tovarov a služieb sa uskutočňuje totiž tam, kde sa nachádzajú nevyhnutné zručnosti a materiál na kompetitívnej nákladovej a kvalitatívnej úrovni. Rastúca fragmentácia výroby naprieč hranicami má dôležité implikácie pre obchodné a investičné politiky a poskytuje nové vyhliadky pre rast, rozvoj a vytváranie pracovných príležitostí.

OECD/WTO a UNCTAD pripravili na summit skupiny G 20 (v septembri 2013) správu „*Implications of Global Value Chains for Growth, Investment, Development and Jobs*“. Reflektuje pokrok v prácach týchto organizácií v oblasti Trade-in value added (TiVA) databázy, t. j. meraní pridanej hodnoty v obchodných reťazcoch a nadväzuje na jeden z výstupov zasadnutia Rady OECD na ministerskej úrovni (v máji 2013) – „*Interconnected Economies – Benefiting from Global Value Chains*“. Správa vyzdvihuje dôležitosť otvorenosti obchodu a investícií pre krajiny G 20 a potrebu realizácie efektívneho rámca pre silný, udržateľný, vyvážený a inkluzívny hospodársky rast, ktorý by bol prínosom pre všetky krajiny. Správa dáva do pozornosti

cenu uplatňovania protekcionizmu v obchode a investíciách a upriamuje pozornosť na omnoho vyšší prínos z multilaterálneho otvoreného prístupu. Praktické reformy smerujúce k umožneniu obchodnej výmeny, v súčasnosti presadzované WTO, ponúkajú signifikantný potenciál redukovania nákladov. Databáza je prvou fázou v integrovaní merania obchodu prostredníctvom pridanej hodnoty do systému medzinárodnej štatistiky a poskytuje evidenciu pre nové analýzy. Organizácia UNCTAD prispela vlastným výstupom – prepojením obchodu a rozvoja, ako aj iniciatívou hodnotiacou vzťah hodnotových reťazcov a investičných tokov (*2013 World Investment Report*). Prezentované výsledky boli dosiaľ získané analýzou 57 krajín v 18 sektoroch, pokrývajúcich 95 % globálneho obchodu [13].

Nová metodika merania medzinárodného obchodu [14] prináša zaujímavé výsledky: napríklad, že skutočný obchodný prebytok Číny s USA je o 25 % nižší vďaka vyššiemu obsahu zahraničných vstupov v exporte Číny. Hodnota, ktorú pridávajú USA do svojho exportu, je veľmi vysoká. Takmer 40 % celkovej hodnoty elektronického exportu Číny pochádza z iných krajín (Japonsko, Južná Kórea). Jedna tretina hodnoty vyvázaných automobilov z Nemecka pochádza z iných krajín. Potvrďuje sa, že USA sú najväčším obchodným partnerom Nemecka, a nie Francúzsko, ako to uvádzali tradičné štatistiky.

Metodika umožňuje sledovať štruktúru a pridanú hodnotu v jednotlivých stupňoch globálnych výrobných väzieb. Sleduje pôvod výroby komponentov, nie finálneho produktu. Projekt významne mení pohľad na konvenčné štatistické meranie medzinárodného obchodu, ktoré už nie je postačujúce vzhľadom na nedostatočnú reflexiu pridanej hodnoty jednotlivých krajín, resp. výrobcov a sektorov v reťazcoch obchodných väzieb. Takto nastavená štatistika efektívnejšie kvantifikuje pridanú hodnotu obchodu, napríklad vplyv na vytváranie pracovných miest, alebo príspevok k hospodárskemu rastu. Nový prístup zásadne mení pohľad na štruktúru a výšku bilaterálnych obchodných bilancií a potvrdzuje v súčasnej globálnej ekonomike nevyhnutnosť zapojenia krajín do medzinárodného obchodu – exportu, ale aj importu. Odokrývajú sa tak skryté miesta. Nové údaje ukazujú, že nie je stratou – čo je prevažne prípad vyspelých ekonomík – ak výrobné odvetvia posúvajú svoje produkty na ich finalizáciu novému zahraničnému výrobcovi.

Štatistiky potvrdzujú dôležitosť sektora služieb v medzinárodnom obchode. Ďalšie ozrejmienie toho, čo sa len predpokladalo, ale nebolo kvantitatívne potvrdené. Takmer 50 % pridanej hodnoty sa v súčasnosti tvorí v sektore služieb. V doterajšej metodike merania medzinárodného obchodu predstavovali služby na celkovom obchode podiel približne 25 %.

Pre otvorené ekonomiky, ako je Slovensko, môže byť nová filozofia merania obchodu zaujímavá a inšpiratívna v nastavení obchodnej politiky. Môže nasmerovať obchodnú politiku na podporu vytvárania pracovných miest v tých sektoroch a službách, ktoré budú úspešné v exporte krajiny, pretože tradičné výrobné sektory už nemusia stačiť konkurenčnému tlaku. Úspech krajiny v medzinárodnom obchode nie je determinovaný len kapacitou exportovať finálny produkt, ale aj schopnosťou dovážať vstupy do výroby, inými slovami, dovoz, ktorý nahrádza domácu výrobu, môže

byť kľúčový pre konkurencieschopnejší export krajiny. Nie každý dovoz je „zlý“ a každý vývoz „dobrý“. Tento fakt len zdôrazňuje apel na odstraňovanie dovozných prekážok a protekcionizmu, keďže protekcionistické opatrenia na dovoz polotovarov zvyšujú náklady výroby a znižujú schopnosť byť konkurencieschopným v exporte. Ak chce krajina prispieť k rastu ekonomiky prostredníctvom jej prepojenia na medzinárodnú ekonomiku, už to nie je dosiahnuteľné výsostne zameraním sa na vývoz, ale takisto aj na dovoz, ako aj vlastnú pridanú hodnotu a komparatívnu výhodu. Uvedený prístup zmažáva merkantilistické preceňovanie významu vývozu. Úspešné sú krajiny, ktoré vyvážajú viac a dobre, a ktoré dovážajú viac a dobre.

Záver

Záver riešenia sektorových otázok skupiny G 20 reflektuje aj priority politiky Slovenskej republiky – snahu o oživovanie hospodárskeho rastu, fiškálnu konsolidáciu, vytváranie pracovných príležitostí, opatrenia v daňovej oblasti (efektívnosť výberu daní, výmena informácií). Relevanciu v diskusiách skupiny G 20, nepriamo i účasť, zabezpečuje Slovenskej republike členstvo v Európskej únii s ambíciou prichádzať na pôdu G 20 so spoločnou pozíciou, ako aj angažovanosťou v aktivitách a iniciatívach medzinárodných inštitúcií. Svetová banka, Medzinárodný menový fond, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), UNCTAD, Svetová obchodná organizácia (WTO) intenzívne so skupinou G 20 spolupracujú. V daňovej oblasti sa Slovenská republika prihlásila k Dohovoru o vzájomnej administratívnej pomoci v daňových záležitostiach (OECD, 29. 5. 2013).²

V mnohých krajinách sa vlády prikláňajú ku krátkodobým riešeniam krízy. Načrtnuté dva prístupy – v daňovej, ako i v obchodnej oblasti – umožňujú meniť zásadne nazeranie na kľúčové problémy (daňová oblasť), ako aj na štatistické vykazovanie medzinárodného obchodu, a tak objektívnejšie reflektovať ekonomickú realitu a prepojenia. Nová metodika môže nasmerovať obchodnú politiku Slovenskej republiky

² Dohovor o vzájomnej administratívnej pomoci v daňových záležitostiach predstavuje účinný nástroj širokej medzinárodnej spolupráce v daňovej oblasti a v spoločnom boji proti daňovým podvodom a únikom, ktoré boli vytvorené v rámci snáh medzinárodného spoločenstva, predovšetkým OECD a Rady Európy. Najoperatívnejšou formou medzinárodnej spolupráce je výmena informácií, umožňujúca správcovi dane získať údaje od správcu dane z iného štátu, ktoré sú relevantné na účely správy daní, resp. na účely správneho zistenia a stanovenia daní, zabezpečenia ich úhrady alebo pre potreby prípadného trestného konania. Jeho obsahom sú ustanovenia upravujúce automatickú výmenu informácií, výmenu informácií na žiadosť a spontánnu výmenu, simultánne daňové kontroly a pomoc pri vymáhaní daňových pohľadávok. K Dohovoru okrem Slovenskej republiky pristúpilo ďalších 12 štátov sveta: Rakúsko, Belize, Grécko, Estónsko, Ghana, Írsko, Lotyšsko, Luxembursko, Malta, Holandsko, Saudská Arábia a Singapur. Do 29. mája 2013 dohovor podpísalo spolu 46 štátov sveta: všetky krajiny skupiny G 8, 18 členských štátov Európskej únie. Slovenská republika uzavretím dohovoru získava účinný multilaterálny právny nástroj na boj proti daňovým únikom, umožňujúci priamu spoluprácu s daňovými správami štátov, ktoré dohovor podpísali.

na podporu vytvárania pracovných miest v tých sektoroch a službách, ktoré budú úspešné v exporte krajiny, keďže tradičné výrobné sektory už nemusia stačiť konkurenčnému tlaku. Úspech krajiny v medzinárodnom obchode čoraz viac nie je determinovaný len kapacitou exportovať finálny produkt, ale aj schopnosťou dovážať vstupy do svojej výroby.

Literatúra

- [1] ASLUND, A.: Now that the BRICS party is over, wind down the role of the state, In: *Financial Times*, 23. august 2013.
- [2] G 20 Meeting of Finance Ministers and Central Bank Governors' Communiqué, <http://www.g20.utoronto.ca/2013/2013-0720-finance.html>
- [3] G 20 Labour and Employment and Finance Ministers' Communiqué, <http://www.g20.utoronto.ca/2013/2013-0719-labour-finance-communiqué.html>
- [4] OECD Economic Outlook, máj 2013.
- [5] OECD Contributions to the G 20. In: *Status Report*, OECD Council, July 2013.
- [6] OECD (2013), *Economic Outlook*, MCM 2013, OECD Publishing.
- [7] OECD/WTO/UNCTAD: Implications of Global Value Chains for Growth, Investment, Development and Jobs. Prepared for the G20 Leaders Summit. Saint Petersburg: OECD Publishing, August 2013.
- [8] OECD: Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting. Paris: OECD Publishing, 2013.
- [9] PADOAN, P. C.: Strong Sustainable and Balanced Growth. Risks and Policy Challenges. Seminar on Priorities of the Russian G 20 Presidency and Key OECD Contributions. Paris: OECD Monday 25 March 2013.
- [10] Prezentácia priorít predsedníctva Ruskej federácie, X.Yudaeovu, šerpou G 20 pre RF. Paríž: OECD, 25. 3. 2013
- [11] RAMOS, G.: Global Economy and Structural Reforms. St. Petersburg, May 11 – 12, 2013.
- [12] SAFADI, R.: OECD Working in Partnership with the G20 on Trade: The Russian Presidency. OECD 2013.
- [13] UNCTAD, World Investment Report, OECD/WTO, máj 2013.
- [14] dostupné na: www.oecd.org/trade/valueadded
- [15] The World Bank: Doing Business 2013. <http://www.doingbusiness.org>
- [16] dostupné na: <http://www.doingbusiness.org>